

การสร้างความทันสมัยในวิถีญี่ปุ่น “ก่อนเข้าสู่สมัยเมจิ”

MODERNIZATION IN THE JAPANESE WAY “BEFORE THE MEIJI ERA”

นงลักษณ์ ลิมศิริ

Nongluk Limsiri

คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Faculty of Liberal Arts, Panyapiwat Institute of Management

Received: August 1, 2022 / Revised: November 23, 2022 / Accepted: December 6, 2022

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มีจุดประสงค์เพื่อจะมองย้อนไปในอดีตก่อนสมัยเมจิว่า ญี่ปุ่นมีการสร้างความทันสมัยให้แก่ชาติอย่างไร โดยรวบรวมและประมวลข้อมูลจากเอกสาร บทความ และหนังสือที่เกี่ยวข้องจากข้อมูลที่ได้ประมวลได้ การสร้างความทันสมัยในวิถีญี่ปุ่นแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก ญี่ปุ่นสมัยโบราณ-ญี่ปุ่นปิดประเทศ ญี่ปุ่นรับและเลียนแบบวัฒนธรรมจากจีนและเกาหลี ที่สำคัญคือ ตัวอักษรลัทธิขงจื้อและศาสนาพุทธ โดยใช้วิธีเลือกและปรับเปลี่ยนสิ่งที่รับมาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง ทำให้สิ่งที่รับเข้ามามากลายเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะของญี่ปุ่นโดยปริยาย ช่วงที่ 2 ญี่ปุ่นปิดประเทศ-สิ้นสุดสมัยเอโดะ ด้วยวิธีของผู้ใฝ่รู้ มีมานะอดทน เพื่อความก้าวหน้าของตนเองและสังคม คนญี่ปุ่นสนใจเรียนรู้วิทยาการและความก้าวหน้าของชาติตะวันตกจาก “ดัตช์ศึกษา” และเดินทางไปศึกษาหาประสบการณ์ยังต่างประเทศ วิธีการดังกล่าวช่วยเปิดโลกทัศน์และความรู้ใหม่ในสังคม และเป็นต้นทุนสำคัญของการปฏิรูปสมัยเมจิ ทำให้ญี่ปุ่นก้าวเข้าสู่ความเป็นรัฐสมัยใหม่ได้เร็วและไกลกว่าชาติอื่น ๆ ในเอเชีย

คำสำคัญ: การสร้างความทันสมัย อักษรญี่ปุ่น ลัทธิขงจื้อ ศาสนาพุทธ ดัตช์ศึกษา

Abstract

This article aims to look back on the past before the Meiji period on how did Japan modernize the nation by collecting and processing information from related documents, articles, and books. From the collected information, the creation of modernity in the Japanese way was divided into two periods. The first period was between ancient Japan to the isolation of Japan. Japan adopted and imitated culture from China and Korea, mainly the written characters, Confucianism, and Buddhism by using the method of choosing and modifying what was adopted to blend with their own traditional culture. Therefore, what was adopted was a unique culture of Japan. The second period was between the isolation of Japan and the end of the Edo period. With the way of knowledge enthusiasm and perseverance for the advancement of oneself and society, Japanese people were interested in learning about Western science

and advancement from “Dutch Studies” and traveling to study and seek experiences from abroad. Such an approach opened up new horizons and information in society, and was the key resource of the Meiji Reform allowing Japan to step into the being of modern state faster and further than other Asian nations.

Keywords: Modernization, Japanese Characters, Confucianism, Buddhism, Dutch Studies

บทนำ

เมื่อกล่าวถึง “การสร้างความทันสมัย” หรือ “近代化” ในภาษาญี่ปุ่น คำอธิบายโดยทั่วไปมักจะให้ความสำคัญกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมตามแนวคิดของตะวันตกที่เน้นประเด็นการเปลี่ยนผ่านจากสังคมศักดินาไปสู่สังคมทุนนิยม เช่น พจนานุกรมภาษาญี่ปุ่น Shueisha (集英社国語辞典) ให้ความหมายว่า คือ การจัดความทุกข์ยากในสังคมศักดินาสู่สังคมที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพและความเป็นมนุษย์ การทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีหลักการ มีเหตุมีผล และเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในเวลาใกล้ปัจจุบัน (Morioka & Tokugawa, 2012, p. 465) หรือพจนานุกรมบางฉบับก็ให้คำอธิบายว่า คือ การพัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ทุนนิยม และประชาธิปไตย (Ikegami & Kanada, 2012)

จากความหมายดังกล่าว การแบ่งยุคประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นจึงกำหนดให้สมัยเมจิเป็นยุคเริ่มต้นของสมัยใหม่ (近代) เนื่องจากสมัยเมจิเป็นจุดเปลี่ยนจากสังคมศักดินาในสมัยเอโดะ พัฒนาประเทศเข้าสู่สมัยใหม่ตามแนวทางประเทศตะวันตก จึงไม่แปลกเมื่อกล่าวถึง “การสร้างความทันสมัย” ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น ภาพที่ปรากฏในความคิดของคนส่วนใหญ่คือ เรื่องราว “การปฏิรูปสมัยเมจิ”

อย่างไรก็ตามยังมีคำอธิบายอีกแนวทางหนึ่งจากนักวิชาการที่สนใจการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยของญี่ปุ่นได้เสนอความคิดว่า การสร้างทันสมัยไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามแนวทางวัฒนธรรมตะวันตก การสร้างทันสมัยเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมของผู้คนในอดีตในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งและพื้นที่ใด

พื้นที่หนึ่ง เช่น Ariga Kizaemon (有賀喜左衛門 ค.ศ. 1897-1979) ศาสตราจารย์ชาวญี่ปุ่นได้อธิบายในแนวทางเดียวกันว่า ความทันสมัย ไม่จำเป็นต้องอาศัยวัฒนธรรมจากตะวันตก ความทันสมัยเกิดขึ้นได้หลายวิธีในวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ เพราะแต่ละประเทศสามารถที่จะปรับปรุงประเพณีของตนให้ทันสมัยทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนเปลี่ยนไป มีวิธีการดำเนินชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้น และญี่ปุ่นเป็นชาติที่มีความอ่อนไหวต่ออารยธรรมต่างประเทศมาตั้งแต่โบราณมีการรับและเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ประเพณียังเป็นสิ่งที่ถูกสร้างใหม่อย่างค่อยเป็นค่อยไป (Ariga, 1964, p. 5)

แนวคิดของนักวิชาการที่แตกต่างจากคำอธิบายหลักในพจนานุกรมทำให้เกิดความสนใจว่า ถ้าญี่ปุ่นไม่ใช้วัฒนธรรมตะวันตกเป็นแนวทางในการพัฒนาสร้างความทันสมัยดังเช่นในสมัยเมจินั้น ญี่ปุ่นมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงสร้างความทันสมัยอย่างไร

บทความชิ้นนี้จึงมุ่งที่จะมองย้อนไปในอดีตก่อนสมัยเมจิ เพื่อศึกษาประวัติการรับวัฒนธรรมหรือความเจริญจากภายนอกซึ่งเป็นสิ่งใหม่ของญี่ปุ่น และพิจารณาว่าการรับสิ่งใหม่ที่เข้ามานั้น ญี่ปุ่นได้ปรับเปลี่ยนไปในแนวทางอย่างไร ซึ่งการศึกษาสำหรับบทความนี้จะใช้วิธีรวบรวมและประมวลข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร และบทความที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดกรอบเวลาของการศึกษาออกเป็น 2 ช่วง ตามศูนย์กลางความเจริญที่ญี่ปุ่นมองเป็นตัวอย่างของความทันสมัย ดังนี้ คือ ช่วงแรก ญี่ปุ่นสมัยโบราณ-ญี่ปุ่นปิดประเทศ และช่วงที่ 2 ญี่ปุ่นปิดประเทศ-สิ้นสุดสมัยเอโดะ

ช่วงแรก ญี่ปุ่นสมัยโบราณ–ญี่ปุ่นปิดประเทศ: การสร้างความสัมพันธ์ภายใต้กระแสเงินและ เกาหลี

ข้อมูลที่ประมวลได้มีความชัดเจนว่า ในช่วงเวลาที่กำหนดนี้ ญี่ปุ่นรับอารยธรรมจากจีนเป็นหลัก สำหรับการปรับปรุงและสร้างความเจริญให้กับสังคมของตน โดยเริ่มจากการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการระหว่างประชาชนตั้งแต่ยุคโบราณ

การติดต่ออย่างเป็นทางการชัดเจนมากขึ้นในสมัย Asuka (ค.ศ. 538-710) ของญี่ปุ่นและสมัยราชวงศ์สุย และราชวงศ์ถังของจีน ญี่ปุ่นส่งทูตไปเจริญสัมพันธไมตรี และส่งคนไปศึกษาศิลปวิทยาการจากจีน ทำให้อารยธรรมจีนหลั่งไหลเข้ามาในสังคมญี่ปุ่นมากขึ้น สิ่งที่รับจากจีนมีหลายอย่างจนมีคำกล่าวที่ว่า “ญี่ปุ่นเป็นบิรวารทางวัฒนธรรมของจีน” (Jansen, 1983, p. 8) ในที่นี้จะกล่าวถึงวัฒนธรรมจีนที่ญี่ปุ่นเลือกรับมาปรับเปลี่ยน และมีอิทธิพลมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ตัวอักษร ลัทธิขงจื้อ และศาสนาพุทธ

1. ตัวอักษร

ญี่ปุ่นเริ่มรับอักษรจีนเข้ามาในสมัย Kofun ดังปรากฏข้อความใน “Kojiki” ซึ่งเป็นบันทึกเรื่องโบราณของญี่ปุ่นกล่าวไว้ว่า กษัตริย์แห่งอาณาจักร Paekche ในคาบสมุทรเกาหลี ส่งปราชญ์พร้อมกับหนังสือจีนโบราณที่รวบรวมคำสอนและแนวคิดของขงจื้อ พร้อมกับหนังสือบทกวีเขียนด้วยตัวอักษรจีน 1,000 ตัว ที่จีนใช้เป็นพื้นฐานสำหรับสอนตัวอักษรให้แก่เด็กมาถวายแก่จักรพรรดิ Ojin (ค.ศ. 270-310) นับเป็นครั้งแรกที่ญี่ปุ่นได้รู้จักตัวอักษรคันจิ หลังจากนั้น มีชาวจีนและชาวเกาหลีได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในญี่ปุ่นสืบต่อมา ซึ่งคนกลุ่มนี้จะมามีบทบาทสำคัญในตำแหน่งเจ้าหน้าที่อาลักษณ์ในราชสำนัก มีหน้าที่แปลภาษาพูดโบราณของชาวญี่ปุ่นเป็นตัวคันจิ ทำให้ญี่ปุ่นมีตัวอักษรใช้ครั้งแรก และสามารถบันทึกเหตุการณ์สำคัญและความรู้ต่าง ๆ ได้ (Kamontarakun, 1994, p. 9)

แม้ญี่ปุ่นจะรับตัวอักษรจีนมาใช้แต่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการใช้และรูปแบบในแนวทางเฉพาะของญี่ปุ่นที่สำคัญ คือ

1.1 การเขียนประวัติศาสตร์ในแบบฉบับ ของตนเองด้วยอักษรจีน

จีนเป็นชาติที่มีการบันทึกประวัติศาสตร์บอกเรื่องราวของชาติมาตั้งแต่สมัยโบราณก่อนคริสต์ศักราช เช่น พงศาวดาร “สื่อจี้” (Shin-chi) พงศาวดารฉบับแรกของจีนซึ่งเรียบเรียงโดย Sima Qian (145-86 ก่อนคริสต์ศักราช) ถือเป็นบันทึกชิ้นสำคัญที่ส่งอิทธิพลต่อการบันทึกประวัติศาสตร์จีนในเวลาต่อมา โดยเฉพาะการบันทึกประวัติศาสตร์ผ่านเรื่องราวของจักรพรรดิและบุคคลสำคัญ (Silapawat-tanatham, 2021)

สำหรับการบันทึกประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นผ่านเรื่องราวของจักรพรรดินั้น เกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 8 หลังจากญี่ปุ่นรับอักษรจีนมาแล้ว ญี่ปุ่นใช้อักษรจีนและวิธีเขียนประวัติศาสตร์ตามแบบจีนด้วยการสร้างตำราประวัติศาสตร์ 2 เล่ม คือ “Kojiki” และ “Nihonshoki” โดยมีสาระโดยย่อดังนี้ คือ

Kojiki (古事記-ค.ศ. 712)

คือ “บันทึกเรื่องโบราณ” หรือ “ตำนานโบราณ” เป็นบันทึกเก่าแก่ที่สุดที่ยังหลงเหลืออยู่ เนื้อหาบรรยายถึงต้นกำเนิดของหมู่เกาะญี่ปุ่นเมื่อดึกดำบรรพ์ เรื่องราวเหล่าเทพเจ้า (神 Kami) ในตำนาน โดยเฉพาะกล่าวถึงความเกี่ยวพันระหว่าง Amaterasu กับจักรพรรดิ Jimmu (ค.ศ. 660-585 ก่อนคริสตกาล) ปฐมกษัตริย์ของญี่ปุ่นและพระราชสำนักในอดีตกาลตั้งแต่เริ่มแรกเรื่อยมาจนถึงสมัยจักรพรรดินิ Suiko (ค.ศ. 592-628) ถือเป็นตำนานตามลำดับรัชสมัยของจักรพรรดิญี่ปุ่น รวมทั้งอธิบายถึงขนบธรรมเนียมประเพณีและข้อห้ามต่าง ๆ

Nihonshoki (日本書紀-ค.ศ. 720)

คือ “พงศาวดารญี่ปุ่น” หรือ “จดหมายเหตุการณ์ญี่ปุ่น” เป็นหนังสือเก่าแก่อันดับ 2 ของญี่ปุ่นฉบับเพิ่มเติมจาก Kojiki (Saito & Lee, 2013, p. 21) มีจำนวน 30 เล่ม ช่วงแรกว่าด้วยตำนานเทพเจ้าทั้งหลายที่เป็นบรรพบุรุษของจักรพรรดิ ตำนานการสร้างญี่ปุ่นเช่นเดียวกับ Kojiki หลังจากนั้นจึงเป็นการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ตามลำดับเวลา

ในแต่ละรัชสมัย เริ่มจากสมัยจักรพรรดิ Jimmu ถึงสมัยจักรพรรดินี Jito (ค.ศ. 686-697) ตามลำดับ

แม้ว่าหนังสือโบราณ 2 เล่มนี้จะบอกเล่าเหตุการณ์สำคัญผ่านเรื่องราวของจักรพรรดิ ในแต่ละรัชสมัยตามแนวทางของจีน แต่สิ่งสำคัญคือ บันทึก 2 เล่ม เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างแนวคิดความเป็นชาติในรูปแบบของญี่ปุ่น โดยเน้นให้เห็นว่าจักรพรรดิเป็นทายาทสายตรงที่สืบเชื้อสายมาจาก Amaterasu หรือเทพแห่งพระอาทิตย์ ผู้สร้างเกาะญี่ปุ่นซึ่งเป็นดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ก่อนที่จะกำเนิดมนุษย์ และทายาทผู้เป็นเชื้อสายของ Amaterasu เท่านั้นที่มีสิทธิ์อันชอบธรรมในการปกครองเกาะญี่ปุ่น ซึ่งแตกต่างจากจีน จักรพรรดิจีนอาจจะมาจากบุคคลธรรมดาที่มีความสามารถและได้รับ “อาณัติแห่งสวรรค์” (天命 Mandate of Heaven) ให้มาปกครองประเทศ แต่เมื่อใดที่จักรพรรดิสูญเสียคุณธรรม และกลายเป็นเผด็จการก็ให้คนกลุ่มใหม่เข้ามาแทนที่ปกครองประเทศได้ (Yamaguchi, 2022)

1.2 สร้างอักษรของตนโดยใช้อักษรจีนเป็นฐาน

ราว ๆ ปลายศตวรรษที่ 9 ในสมัยเฮอัน ญี่ปุ่นได้ยุติการส่งคณะทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับจีนทำให้ความสัมพันธ์ของ 2 ประเทศหยุดชะงักลง และเป็นช่วงเวลาที่ยารยธรรมญี่ปุ่นเริ่มที่จะมีลักษณะและรูปแบบเป็นของตนเอง (Embassy of Japan in Thailand, 2014) ที่สำคัญคือ การนำอักษรจีนมาใช้เป็นอักษรแทนเสียงเพื่อเขียนคำในภาษาญี่ปุ่นเริ่มจากการเลือกตัวอักษรคันจิของจีน 1 ตัวโดยไม่คำนึงถึงความหมาย มาเขียนแทนเสียงในภาษาญี่ปุ่นที่มีเสียงเหมือนหรือใกล้เคียงกัน 1 เสียง เรียกระบบการเขียนแบบนี้ว่า Manyogana (Chokmukuda, 2013, p. 92)

ในเวลาต่อมาการเขียนอักษรคันจิตามแบบจีนมีความยาก ซับซ้อน และมีจำนวนมาก จึงเกิดการปรับเปลี่ยนตัวอักษรคันจิแบบ Manyogana มาเป็นตัวอักษรญี่ปุ่นอย่างแท้จริง ที่เรียกว่า “อักษระคะนะ” ได้แก่

อักษรคะตะคะนะเกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 9 โดยกลุ่มพระสงฆ์ในศาสนาพุทธได้ดัดแปลงด้วยการตัดบางส่วนของตัวอักษร Manyogana เพื่อให้สามารถอ่านและศึกษาคัมภีร์ศาสนาจากจีนได้ง่ายขึ้น อักษรฮิระงานะ เกิดจากการดัดแปลงและลดจำนวนขีดอักษร Manyogana ที่เขียนด้วยพู่กันในแบบอักษรหวัด เพื่อให้สตรีได้อ่านออกเขียนได้ ในระยะแรกจึงเรียกอักษรกลุ่มนี้ว่า Onnade

ตัวอักษรเป็นตัวอย่างหนึ่งของการสร้างความทันสมัยด้วยการปรับสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง แม้ญี่ปุ่นจะรับ “อักษรคันจิ” มาจากจีน แต่ญี่ปุ่นได้นำมาปรับเปลี่ยนวิธีใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคม มีพัฒนาการเรื่อยมา ซึ่งมีการกล่าวว่า การปรับหรือย่อตัวคันจิของจีนเป็นตัวคะตะคะนะ และฮิระงานะถือเป็นอัจฉริยะของญี่ปุ่น (Yung, 2008, p. 17)

ปัจจุบันการเขียนภาษาญี่ปุ่นจึงมีรูปแบบเฉพาะของตนเอง ประกอบด้วยอักษร 3 ชุดผสมผสานกัน ได้แก่ คันจิ ฮิระงานะ และคะตะคะนะ และอักษรแต่ละชุดมีหน้าที่ต่างกัน โดยคันจิใช้เขียนคำที่แสดงความหมาย เช่น คำนาม คำกริยา และคำคุณศัพท์ ส่วนฮิระงานะ และคะตะคะนะ เป็นอักษรแทนเสียง โดยฮิระงานะใช้เขียนคำที่แสดงหน้าที่ทางไวยากรณ์ รวมทั้งคำนามหรือคำกริยาที่ไม่สามารถเขียนด้วยอักษรคันจิ ส่วนอักษรคะตะคะนะจะใช้เขียนคำจากภาษาต่างประเทศ คำที่ต้องการเน้นและคำเลียนเสียงธรรมชาติ เป็นต้น (Methapisit, 2019)

2. ลัทธิขงจื้อ

ลัทธิขงจื้อ (Confucianism) มีต้นกำเนิดที่ประเทศจีนในยุคสมัยชุนชิว (771-47 ก่อนคริสต์ศักราช) คำสอนและปรัชญามีผลต่อสังคมและการเมืองจีนเรื่อยมา และได้แพร่ขยายมายังประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงในเกาหลีและญี่ปุ่น ลัทธิขงจื้อที่มีอิทธิพลต่อญี่ปุ่น 2 แนวคิด คือ ขงจื้อดั้งเดิมและขงจื้อใหม่

ขงจื้อดั้งเดิม คือ คำสอนของขงจื้อผู้เป็นเจ้าสำนักซึ่งแพร่หลายเข้ามาสู่ญี่ปุ่นราวคริสต์ศตวรรษที่ 3 โดยกษัตริย์แห่งอาณาจักร Paekche ส่งปราชญ์

พร้อมทั้งหนังสือคำสอนของขงจื้อ และหนังสือบทกวี ภาษาจีนมาถวายแก่จักรพรรดิ Ojin ตามที่ได้กล่าวแล้วในข้างต้น แต่คำสอนของขงจื้อมีความสำคัญและได้รับการสนับสนุนอย่างชัดเจนในสมัยจักรพรรดินี Suiko (ค.ศ. 592-628) โดยมกุฎราชกุมาร Shotoku (ค.ศ. 573-621) ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการได้ให้ความสำคัญนำปรัชญาคำสอนของขงจื้อมาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะทางด้านการเมืองและการปกครอง โดยเจ้าชาย Shotoku ทรงเป็นผู้นำหลักการ แนวคิด และคุณธรรมของขงจื้อมาใช้ในการจัดระบบการปกครอง เช่น ใช้หลักของขงจื้อเป็นแนวทางหนึ่งของการตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางด้วยการสอนให้จงรักภักดีต่อจักรพรรดิ ป้องกันไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดและไม่ให้มีการโค่นล้มอำนาจจักรพรรดิ (Assumption University, 2022)

นอกจากนี้เจ้าชาย Shotoku ได้ปฏิรูประบบการปกครองส่วนกลางตามรูปแบบจีน ด้วยการประกาศเป็นกฎหมาย ใน ค.ศ. 604 หรือที่เรียกว่า “รัฐธรรมนูญ 17 มาตรา” กำหนดหลักคุณธรรมและการปฏิบัติของขุนนางข้าราชการตามหลักพื้นฐานของขงจื้อ หลักสามัคคีธรรมของสังคม หลักความสัมพันธ์ระหว่างจักรพรรดิกับประชาชน และหลักปฏิบัติสำหรับข้าราชการทั้งปวงโดยเน้นคุณค่าทางศีลธรรม (Wat Nyanavesakavan, 2007-2021) และมีการนำเอาระบบการให้ยศบรรดาศักดิ์แก่ข้าราชการตามตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละบุคคลตามแบบจีนมาใช้เพื่อเป็นการจัดระเบียบข้าราชการประจำให้ขึ้นอยู่กับส่วนกลางและจงรักภักดีต่อส่วนกลาง (Chokmukuda, 2013, pp. 65-66)

แนวคิดการตั้งอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้ระบบการปกครองของญี่ปุ่นยิ่งมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจากการปฏิรูป Taika (大化の改新) ใน ค.ศ. 646 โดยจักรพรรดิ Kotoku (ค.ศ. 645-654) ญี่ปุ่นเลียนแบบระบบกฎหมายและการบริหารของราชวงศ์ถัง รวมศูนย์อำนาจเต็มที่ประกาศใช้ระบบกฎหมายที่มีรากฐานมาจากปรัชญา

ของลัทธิขงจื้อ ประกอบด้วยประเด็นสำคัญ เช่น ยกเลิกสิทธิ์การครอบครองที่ดินส่วนตัวของผู้ปกครองในชั้นต่าง ๆ โดยให้ที่ดินทั้งหมดเป็นของจักรพรรดิ จัดการปกครองให้ศูนย์กลางการปกครองอยู่กับรัฐบาลกลางที่เมืองหลวง จัดระบบการปกครองหัวเมืองให้เป็นเอกภาพ โดยจักรพรรดิจะส่งคนไปปกครองท้องถิ่นหมุนเวียนกัน 4 ปี จัดทำสำมะโนครัว ปฏิรูปที่ดินแบ่งให้ประชาชน และกำหนดให้ทุกคนเสียภาษีตามขนาดที่ดินที่ถือครอง รวมทั้งมีการจัดระเบียบข้าราชการชั้นมาใหม่ โดยจัดให้มีการสอบคัดเลือกข้าราชการแบบจีน แต่ในที่สุดก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะตำแหน่งสำคัญ ๆ ถูกเก็บไว้ให้แก่นักรบชั้นสูง (Chokmukuda, 2013, p.70)

การสร้างความมั่นคงโดยตั้งอำนาจมาอยู่ที่จักรพรรดิยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนถึงสมัยจักรพรรดิ Monmu (ค.ศ. 697-707) ญี่ปุ่นได้ออกประมวลกฎหมาย Taiho (大宝律令) ใน ค.ศ. 703 เพื่อปรับแก้หลักการบริหารและหลักจริยธรรมของญี่ปุ่นที่รับมาจากราชวงศ์ถัง ให้สอดคล้องกับประเพณีญี่ปุ่น ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 2 ประการ คือ

ประการแรก เรื่องอำนาจการปกครอง 1) ญี่ปุ่นถือว่าพระราชอำนาจของจักรพรรดิมาจากชาติกำเนิด ไม่ได้มาจากอาณัติแห่งสวรรค์เหมือนจีน 2) ญี่ปุ่นถือว่าตำแหน่งปกครองและชนชั้นขึ้นอยู่กับชาติกำเนิด ไม่ใช่มาจากความสามารถ

ประการที่ 2 เรื่องการบริหาร ญี่ปุ่นแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ฝ่ายสักการะ (Jingikan 神祇官) ซึ่งดูแลกิจการเกี่ยวกับเทพเจ้า วิญญาณ และศาสนพิธี 2) ฝ่ายรัฐบาล (Dajokan 太政官) ทำหน้าที่บริหารและดูแลกิจการบ้านเมือง (Saito & Lee, 2013, pp. 122-133)

การเปลี่ยนแปลงตามประมวลกฎหมาย Taiho เป็นอีกหนึ่งหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า แม้จะรับวัฒนธรรมมาจากจีน แต่ญี่ปุ่นไม่ได้ลอกเลียนทุกอย่าง ญี่ปุ่นปฏิเสธแนวคิดเรื่องอาณัติแห่งสวรรค์ จักรพรรดิจีนอาจจะมาจากบุคคลธรรมดาที่ได้รับ “อาณัติแห่งสวรรค์” (天命 Mandate of Heaven) ให้มีอำนาจปกครอง ดังที่ได้กล่าวแล้วในข้างต้น แต่ประมวลกฎหมาย

Taiho ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับชาติกำเนิดและสายโลหิตของจักรพรรดิและชนชั้นปกครองซึ่งแตกต่างจากจีนและด้วยแนวคิดและประมวลกฎหมายที่บัญญัติขึ้นตามแนวทางของตนเองเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การปกครองโดยจักรพรรดิของญี่ปุ่นมีความมั่นคงกว่าจีน ดังที่นักวิชาการชาวจีนได้แสดงความคิดเห็นประเด็นนี้ไว้ว่า ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับ “สายโลหิต” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จักรพรรดิ คือ ทายาทโดยตรงของ Amaterasu ดังนั้นจึงไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ตราบใดที่จักรพรรดิยังเป็นทายาทของ Amaterasu จากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น แม้การเมืองจะเลวร้ายจากเหตุความวุ่นวายเนื่องจากประชาชนต้องการปฏิวัติต่อต้านอำนาจจักรพรรดิ แต่ก็ไม่สามารถทำได้สำเร็จ ในส่วนของจีนนั้นช่วงเวลา 10-100 ปี จะต้องมีการปฏิวัติเปลี่ยนราชวงศ์ ขณะที่ญี่ปุ่นปกครองเพียงราชวงศ์เดียวสืบต่อ “สายโลหิต” มาอย่างไม่ขาดสาย แม้จะมีความขัดแย้งในช่วงยุคเหนือและยุคใต้ แต่ในที่สุด สายตระกูลเดียวกันยังสามารถปกครองญี่ปุ่นได้ตลอดมา (Yung, 2008, pp. 16-17) ต่อมาช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13 ในสมัยคะมะกุระ ชงจื๊อใหม่ (Neo-Confucianism) หมายถึง ชงจื๊อที่ผ่านการตีความของปราชญ์ชื่อ Zhu Xi และ Wang Yangming เน้นการปฏิบัติและค้นคว้าหาข้อเท็จจริงให้ถ่องแท้ เป็นที่นิยมในจีนสมัยราชวงศ์ซ้องและราชวงศ์หมิงได้เข้ามาสู่ญี่ปุ่น โดยพระนิทายเซนของญี่ปุ่นที่เดินทางไปยังจีนและรับเข้ามา ชงจื๊อใหม่ได้รับการพัฒนาเป็นแนวคิดกระแสหลักที่ได้รับความนิยมโดยเฉพาะ ในสมัยเอโดะ Hayashi Razen (ค.ศ. 1583-1657) Arai Hakuseki (ค.ศ. 1657-1725) ปราชญ์ชงจื๊อใหม่ชาวญี่ปุ่นได้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้กับรัฐบาลโชกุน หรือที่เรียกว่า “รัฐบาล Bakufu” (幕府) ทำให้ปรัชญาชงจื๊อใหม่ได้รับการดัดแปลงจนมีลักษณะใหม่ที่เอื้อประโยชน์ต่อการปกครองของรัฐบาลโชกุน เรียกว่า “ชงจื๊อใหม่แบบเอโดะ” หรือ “ชงจื๊อญี่ปุ่น” (Japanese Confucianism)

แนวคิดหนึ่งที่นำมาปรับให้เข้ากับสังคมสมัย

เอโดะ คือ เรื่องพื้นฐานความสัมพันธ์ในสังคมขณะที่ยังถือ “ความซื่อสัตย์กตัญญู” เป็นคุณธรรมสูงสุด และ “ความซื่อสัตย์กตัญญู” อยู่เหนือ “ความจงรักภักดี” แต่สังคมญี่ปุ่นได้ปรับพื้นฐานความสัมพันธ์จากความซื่อสัตย์กตัญญูของชงจื๊อมาอยู่ในรูปของความจงรักภักดีที่เหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีของนักรบ

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือ แม้ว่าญี่ปุ่นจะรับแนวคิดการแบ่งชนชั้นของจีนมา โดยจัดระบบข้าราชการในตำแหน่งสูงต่ำและจัดให้มีการสอบคัดเลือกข้าราชการแบบจีน แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ในที่สุดญี่ปุ่นก็เลือกใช้ระบบสืบสายโลหิตแทนความสามารถ ดังจะเห็นว่าระบบชนชั้นทั้ง 4 ของญี่ปุ่นที่ประกอบด้วยชนชั้นซามูไร ชวนา ช่างฝีมือ และพ่อค้า ซึ่งขึ้นอยู่กับสายโลหิตแต่ละชนชั้นมีกฎเกณฑ์ไม่ก้าวร้าวกัน โดยดำเนินชีวิตตามจารีตกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (Kanjanomai, 1991, pp. 45-46)

สำหรับญี่ปุ่นแล้วไม่ว่าจะเป็นชงจื๊อดั้งเดิมหรือชงจื๊อใหม่ก็ตาม เมื่อเข้ามาสู่ญี่ปุ่นแล้วมีการปรับเปลี่ยนและดัดแปลงให้สอดคล้องกับสังคมและเป็นประโยชน์ต่อการเมืองการปกครองที่มั่นคงและมีเสถียรภาพของตนเองซึ่งถือว่าเป็นวิธีการพิเศษอย่างหนึ่งของญี่ปุ่น

3. ศาสนาพุทธ

ศาสนาพุทธเป็นอีกความเชื่อหนึ่งที่ญี่ปุ่นรับผ่านเกาหลีในสมัย Asuka โดยกษัตริย์แห่งอาณาจักร Paekche ส่งคณะทูตมายังญี่ปุ่น เพื่อเผยแพร่ศาสนาพุทธ ได้มอบพระพุทธรูปองค์แรกและพระไตรปิฎกแก่จักรพรรดิ Kinmei (ค.ศ. 539-571) ในระยะแรก แม้ว่าจักรพรรดิ Kinmei จะรับเอาศาสนาพุทธเข้ามา แต่ญี่ปุ่นมีหลักความเชื่อของชินโต และมีลัทธิชงจื๊อที่รับมาจากจีนก่อนหน้าแล้ว ทำให้ศาสนาพุทธไม่ได้แพร่หลายไปยังผู้คนชนชั้นต่าง ๆ

ศาสนาพุทธเริ่มแพร่หลายในสังคมและประชาชนญี่ปุ่นในสมัยนารา โดยได้รับการสนับสนุนจากจักรพรรดินี Suiko (ค.ศ. 592-628) ที่ทรงมีนโยบายเผยแพร่ศาสนาพุทธ ประกอบกับเจ้าชาย Shotoku ผู้สำเร็จราชการทรงมีความศรัทธาใน

ศาสนาพุทธด้วยเช่นกัน ทรงพิจารณาเห็นว่าศาสนาพุทธจะเป็นแหล่งความคิดที่ก่อให้เกิดปัญญา ทรงดำเนินนโยบายติดต่อกับจีน โปรดให้คณะทูต นักปราชญ์ และนักศึกษาเดินทางไปศึกษาศาสนาพุทธ และนำแนวคิด คำสอน ตำรา และคัมภีร์ต่าง ๆ เข้ามาในญี่ปุ่น ส่งผลให้ศาสนาพุทธในญี่ปุ่นมีหลากหลายนิกาย นอกจากนั้นในสมัยต่อมาจักรพรรดิแต่ละพระองค์ที่เลื่อมใสในศาสนาพุทธได้อุปถัมภ์ให้พระภิกษุเดินทางไปจีนเพื่อศึกษาศาสนาพุทธ เมื่อเดินทางกลับมาได้ตั้งสำนักพุทธนิกายใหม่ ด้วยเหตุนี้ญี่ปุ่นจึงมีสำนักพุทธนิกายต่าง ๆ เช่น นิกาย Joto (常騰) นิกาย Jodo (浄土宗) นิกาย Nichiran (日蓮宗) และนิกายเซน เป็นต้น

ศาสนาพุทธที่เข้ามาสู่ญี่ปุ่นนั้นไม่เพียงแต่จะมีหลายนิกายหรือหลายสำนักเท่านั้น แต่ยังมี การปรับแนวทางคำสอนให้เข้ากับวัฒนธรรม และความต้องการของชาวญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการผสมผสานกับชินโตซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมของญี่ปุ่น ทำให้ศาสนาพุทธในญี่ปุ่นต่างจากจีนและอินเดียซึ่งเป็นแหล่งที่มา เช่น การผสมผสานความเชื่อว่า พระพุทธเจ้าหรือพระโพธิสัตว์ได้มาปรากฏตัวเป็นเทพเจ้าของญี่ปุ่น (神-Kami) เพื่อช่วยนำประชาชนไปสู่อริยมรรค ดังจะเห็นว่าในวัดพุทธของญี่ปุ่นจะมี “Kami” หรือเทพเจ้าของชินโตประดิษฐานอยู่ด้วย เช่น มีรูปของ Amaterasu ประดิษฐานอยู่ในวิหาร โดยอธิบายว่าเป็นอวตารของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร เป็นต้น (Wat Nyanavesakavan, 2007-2021)

นอกจากแนวทางคำสอนและหลักปฏิบัติแล้วยังมีลักษณะเฉพาะบางอย่าง เช่น แนวทางคำสอนศาสนาพุทธของญี่ปุ่นยังอิงอยู่กับคำสอนของชินโต ซึ่งเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของญี่ปุ่น กล่าวคือ ชาวญี่ปุ่นไม่เข้าใจเรื่องของบาป บุญ กรรม การเวียนว่ายตายเกิด สวรรค์ และนรก แต่จะเข้าใจหรือละอายใจที่จะทำความผิดหรือทำสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ และไม่คอยสนใจเรื่องของอดีตชาติหรืออนาคตชาติ แต่เน้นให้ความสำคัญกับความสุขในโลกนี้ หรือที่เรียกว่า โลกียสุข ส่วนเรื่องการตรัสรู้จะเป็นการตรัสรู้แบบเซน คือ การ

สร้างสมาธิภาวนาให้รู้แจ้งในตัวของตัวเองเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าได้ ในขณะที่ศาสนาพุทธโดยทั่วไปจะให้ความสำคัญกับความสุขที่ถาวรและแท้จริงที่เรียกว่า โลกุตระสุข ซึ่งเน้นการตรัสรู้ หรือการรู้แจ้ง คือ การเข้าถึงนิพพานที่หลุดพ้น ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก (Kanjnomai, 1991, p. 43)

อีกประการหนึ่งคือ ศาสนาพุทธของญี่ปุ่นไม่มีการแบ่งแยกระหว่างพระสงฆ์และคฤหัสถ์ สามารถมุ่งการปฏิบัติธรรมรวมอยู่ในชีวิตประจำวันโดยไม่ต้องสละบ้านเรือนหรือไม่ต้องอยู่ในป่าเขาเพื่อปลีกวิเวก ซึ่งเป็นแนวคิดที่สืบจากความเชื่อถือและหลักปฏิบัติธรรมของเจ้าชาย Shotoku ที่ทรงนับถือและปฏิบัติตามมีชื่อเรียกเป็นพิเศษว่า “เอกยาน” เป็นการเชื่อมประสานแนวคิดระหว่างมหายานกับหินยาน ถือเป็นวิวัฒนาการของพระพุทธศาสนาแบบญี่ปุ่นที่มีลักษณะพิเศษจำเพาะตน (Wat Nyanavesakavan, 2007- 2021) ความสำคัญของศาสนาพุทธเริ่มลดลงเมื่อชาวโปรตุเกสซึ่งเป็นชาวตะวันตกชาติแรกเดินทางมายังญี่ปุ่นพร้อมกับผู้สอนศาสนาคริสต์นิกายเยซูอิต และตามมาด้วยชาวตะวันตกชาติอื่น ๆ ก่อให้เกิดความวุ่นวาย นำไปสู่การขับไล่ชาวต่างชาติออกจากญี่ปุ่นและประกาศใช้นโยบายปิดประเทศ ในขณะนั้นพระสงฆ์และวัดอยู่ในความควบคุมของรัฐบาลโชกุน

ช่วงที่ 2 ญี่ปุ่นปิดประเทศ-สิ้นสุดสมัยเอโดะ: การสร้างความทันสมัยภายใต้กระแสตะวันตก

ในช่วงเวลานี้ศูนย์กลางความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการของโลกยุคใหม่ข้ามไปอยู่ที่ซีกโลกตะวันตกในยุโรปและอเมริกา เกิดลัทธิล่าอาณานิคมโดยชาติมหาอำนาจจากตะวันตกได้แผ่ขยายอิทธิพลเข้ารุกรานดินแดนต่าง ๆ รวมทั้งญี่ปุ่นด้วย

ลัทธิล่าอาณานิคมจากชาติตะวันตกเริ่มเกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น เมื่อโปรตุเกสที่เดินทางเข้ามาประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 16 สมัย Muromachi และตามมาด้วยตะวันตกชาติอื่น ๆ เช่น สเปน ดัตช์

(ฮอลันดา) ฝรั่งเศส และอังกฤษ เป็นต้น การเข้ามาของชาวตะวันตกไม่เพียงแต่จะเข้ามาติดต่อด้านค้าขายเท่านั้น แต่ยังเผยแผ่ศาสนาด้วย โดยเฉพาะนักบวชนิกายเยซูอิตของโปรตุเกสและสเปน สามารถชักจูงใจชาวญี่ปุ่นให้นับถือคริสต์ศาสนาจำนวนมาก มีการแทรกแซงสนับสนุนให้ประชาชนกระตือรือร้นต่อผู้ปกครองชาวญี่ปุ่นในท้องถิ่นต่าง ๆ นำไปสู่ความวุ่นวายและการต่อต้านผู้ปกครองในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้ผู้ปกครองมองเห็นอันตรายจากการที่ชาวต่างชาติเข้ามาในญี่ปุ่นได้อย่างเสรี รัฐบาลภายใต้การนำของโชกุน Tokugawa Iemitsu (ค.ศ. 1604-1651) ได้ประกาศนโยบายปิดประเทศแยกตัวไม่ติดต่อกับต่างชาติ ออกคำสั่งห้ามชาวต่างชาติทุกคนเดินทางเข้ามายังประเทศญี่ปุ่น ยกเว้นชาวดัตช์และชาวจีนกลุ่มเล็ก ๆ ที่ได้รับอนุญาตให้เข้ามาติดต่อด้านค้าขายได้ด้วยเหตุผลที่ว่า มีท่าที่มุ่งเน้นเรื่องการค้าไม่ต้องการเผยแผ่ศาสนา โดยจำกัดให้อยู่เฉพาะที่เกาะ Dejima ที่อยู่ทางใต้สุดในจังหวัดนางาซากิปัจจุบัน และใช้มาตรการที่เข้มงวดควบคุมประชาชน มีคำสั่งห้ามนับถือคริสต์ศาสนา ห้ามเรือและชาวญี่ปุ่นเดินทางออกไปต่างประเทศ และห้ามชาวญี่ปุ่นที่อยู่ต่างประเทศเดินทางกลับเข้ามา (Jansen, 1983, p. 23)

ญี่ปุ่นอยู่ภายใต้ นโยบายปิดกั้นตนเองจากโลกภายนอกเป็นเวลานานมากกว่า 200 ปี จนกระทั่งใน ค.ศ. 1853 การเข้ามาของกองเรือสหรัฐบีบบังคับให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศติดต่อกับโลกภายนอก ญี่ปุ่นจึงได้ตระหนักเห็นความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ความเจริญและวิทยาการต่าง ๆ จากตะวันตก

ในช่วงที่ 2 สิ่งใหม่และความทันสมัยที่เกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องของความรู้และโลกทัศน์จากการเรียนรู้ผ่านชาติตะวันตกใน 2 แนวทางคือ

1. เรียนรู้วิทยาการตะวันตกผ่านดัตช์หรือ “ดัตช์ศึกษา” (ค.ศ. 1641-1853)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วแม้ว่าญี่ปุ่นจะประกาศนโยบาย “ปิดประเทศ” แต่ญี่ปุ่นยังคงเปิดโอกาสให้ดัตช์ชาติตะวันตกเพียงชาติเดียวเข้ามาติดต่อด้านค้าขายได้

ด้วยเหตุนี้ดัตช์จึงเป็นเสมือนประตูเพียงแห่งเดียวที่เปิดให้ญี่ปุ่นได้รับรู้เรื่องราวและความก้าวหน้าของตะวันตกได้ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจึงถูกเรียกว่า “ดัตช์ศึกษา” (Dutch Studies) หรือ “Rangaku” (蘭学) หมายถึง การเรียนรู้เรื่องราวตะวันตกผ่านดัตช์

จุดเริ่มต้น “ดัตช์ศึกษา”

กว่า 2 ศตวรรษที่ญี่ปุ่นปิดประเทศ เป็นช่วงที่ญี่ปุ่นมีสันติและสงบเป็นเวลานานพอที่จะทำให้คนในสังคมมีเวลาพัฒนาหาความรู้แทนการรบพุ่งทำสงครามดังเช่นที่ผ่านมา ความสนใจของผู้คนที่จะศึกษาหาความรู้ขยายวงกว้างไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มของผู้นำและปัญญาชนเท่านั้น แต่แพร่หลายและแทรกซึมลงไปในแนวคิดของประชาชนทั่วไปด้วย แต่ นโยบายปิดประเทศทำให้รัฐบาลมีความเข้มงวดสำหรับการนำเข้าหนังสือจากตะวันตก โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับคริสต์ศาสนา ตำราหรือหนังสือ จึงเป็นของหายาก เมื่อต้องการที่จะเรียนรู้วิทยาการตะวันตกจะมีตำราหรือหนังสือที่ผู้ปกครองหรือชนชั้นสูงมีอยู่หรือซื้อสะสมไว้ 3 ประเภท ได้แก่ หนังสือภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน และภาษาดัตช์ หนังสือภาษาจีนจะใช้กันอย่างแพร่หลายในช่วงครึ่งแรกของการปิดประเทศ ต่อมาในช่วงหลังความสนใจที่จะเรียนรู้วิทยาการและเรื่องราวของตะวันตกจากหนังสือภาษาดัตช์เพิ่มมากขึ้น การเรียนรู้ภาษาดัตช์จึงเป็นสิ่งจำเป็น ผู้คนจึงหันมาสนใจเรียนรู้ภาษาดัตช์ โดยผู้ที่เรียนรู้ “ดัตช์ศึกษา” แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1) ล่ามชาวญี่ปุ่นที่ทำงานอยู่ที่เมืองนางาซากิ ทั้งที่เป็นล่ามในสถานการค้าที่เกาะ Dejima และล่ามทั่วไป ซึ่งนอกจากจะเรียนรู้ส่วนตัวแล้ว คนกลุ่มนี้ยังแปลหนังสือจากภาษาดัตช์เป็นภาษาญี่ปุ่นด้วย

- 2) แพทย์และนักคิดที่อยู่ในเอโดะ คนกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากเจ้านายให้ศึกษาภาษาดัตช์ เช่น โชกุน Tokugawa Yoshimune (ค.ศ. 1684-1751) สนับสนุนคนในปกครองให้ศึกษาวิทยาการแบบดัตช์ นอกจากนี้ยังมีแพทย์บางคนเดินทางไปศึกษาวิทยาการแบบดัตช์โดยตรงกับพวกล่ามที่นางาซากิ (Jansen, 1983, pp. 43-44)

ความรู้จากตำราและหนังสือดัตช์

สำหรับความรู้ที่ได้จากตำราหรือหนังสือภาษาดัตช์ที่มีอยู่ในเวลานั้น ส่วนใหญ่เป็นความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการแพทย์ตะวันตก ผู้สนใจเรียนภาษาดัตช์นั้นนอกจากเพื่อความรู้ของตนเองแล้วยังแปลตำราวิชาการจากภาษาดัตช์เป็นภาษาญี่ปุ่นเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้คนในวงกว้างขึ้นด้วย ตัวอย่างตำราที่แปลจากภาษาดัตช์เป็นภาษาญี่ปุ่นซึ่งถือว่าสำคัญ คือ ผลงานของ Sugita Genpaku (杉田玄白-ค.ศ. 1733-1817) แพทย์และนักวิชาการญี่ปุ่นคนแรก ในสมัยเอโดะที่เรียนภาษาดัตช์ และที่สำคัญคือ เป็นนักวิชาการคนแรกที่สามารถแปลตำราทางการแพทย์ภาษาดัตช์เป็นภาษาญี่ปุ่นชื่อ Kaitai Shinsho (解體新書-New Book on Anatomy) ใน ค.ศ. 1774

Sugita Genpaku ได้บันทึกเหตุผลของการแปล Kaitai Shinsho จากตำราภาษาดัตช์ “Ontleedkundige Tafelen” หรือชื่อที่ชาวญี่ปุ่นเรียกว่า Tafel Anatomia สะท้อนให้เห็นวิถีของคนญี่ปุ่นที่ใฝ่รู้ มีมานะอดทน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน โดยกล่าวว่า “... เนื่องจากเราทำหน้าที่เป็นแพทย์ให้แก่เจ้านายของเรา เราจึงรู้สึกอับอายเป็นอย่างยิ่งที่เราไม่รู้จักลักษณะรูปร่างของร่างกายมนุษย์เอาเสียเลย ทั้ง ๆ ที่นั่นเป็นพื้นฐานของวิชาการแพทย์ เราจึงพากันปณิธานว่าจะแสวงหา ความจริงโดยการทดลอง ...ข้าพเจ้าจึงได้เสนอแนะขึ้นว่าเราควรจะแปล ทาเฟล อะนาโทเมีย (Tafel Anatomia) ออกเป็นภาษาญี่ปุ่น โดยไม่ต้องขอให้พวกล่ามที่นางาซากิช่วย วันรุ่งขึ้นเราก็กพบกันที่บ้านของเรียวทาคุ และเริ่มพิชิต ทาเฟล อะนาโทเมีย” (Jansen, 1983, p. 48)

การเรียนรู้ภาษาดัตช์และผลงานของ Sugita Genpaku เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญส่งผลให้ในเวลาต่อมาผู้สนใจเรียนภาษาดัตช์ และสร้างงานแปลและเขียนหนังสือตีพิมพ์เผยแพร่หลากหลายมากขึ้น เช่น Yoshio Gonnosuke (ค.ศ. 1785-1831) แปลคู่มือเกี่ยวกับโลกและแกนกลางของโลก ซึ่งผลงาน

เก่าแก่ที่สุดชิ้นหนึ่งที่อธิบายทฤษฎีการโคจรของโลก Mitsukuri Gempo (ค.ศ. 1799-1863) แปลชีวประวัติบุคคลสำคัญของโลก เช่น จักรพรรดินโปเลียนที่ 1 แห่งฝรั่งเศส จักรพรรดิปีเตอร์ที่ 1 แห่งรัสเซีย และจอร์จวอชิงตัน ผู้นำของสหรัฐอเมริกา และ Nishikawa Joken (ค.ศ. 1648-1724) เขียนและตีพิมพ์หนังสือสารานุกรมที่มีภาพประกอบของชนชาติต่าง ๆ ในโลก 42 กลุ่มชาติพันธุ์ ผลงานของนักแปลและนักเขียนจำนวนมากถือเป็นพลังสำคัญที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง ทำให้ความรู้จาก “ดัตช์ศึกษา” ขยายตัวเฟื่องฟูอย่างมาก (National Diet Library, 2009)

นอกจากนี้ยังมีบันทึกรายงานของดัตช์ที่ช่วยให้ญี่ปุ่นทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกด้วยบันทึกที่สำคัญ ได้แก่ (Varasir, 2021, p. 237)

1) รายงานข่าวสารดัตช์ คือ เอกสารที่รัฐบาลโชกุนขอให้หัวหน้าสถานีการค้าของดัตช์ที่เกาะ Dejima รายงานสินค้าและราคาสินค้าที่มากับเรือดัตช์ ในทุกครั้งที่เดินทางมาถึงเกาะ Dejima พร้อมทั้งขอให้รายงานสถานการณ์ความเคลื่อนไหวของโลกให้ทราบด้วยตั้งแต่ ค.ศ. 1650

2) รายงานข่าวชาวดัตช์ฉบับพิเศษ คือ รายงานอีกฉบับหนึ่งที่ญี่ปุ่นขอให้ดัตช์ทำขึ้นมาในช่วง ค.ศ. 1840-1859 หลังจากญี่ปุ่นทราบถึงสถานการณ์ที่จีนถูกคุกคามจากอังกฤษและประเทศตะวันตก เนื้อหาเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอังกฤษ และสถานการณ์โลกทั่วไป

สังคมญี่ปุ่นในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่ผู้คนให้ความสนใจกระตือรือร้นหาความรู้จากตำราและหนังสือดัตช์ ตัวอย่างเช่น Shizuki Tadao (志筑 忠雄) ล่ามเมืองนางาซากิที่กระตือรือร้นต้องการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ ได้เขียนจดหมายถึง Otsuki Gentaku (大槻玄澤 ค.ศ. 1757-1827) นักวิชาการที่มีบทบาทสำคัญด้านดัตช์ศึกษาที่เมืองเอโดะ เพื่อขอยืมหนังสือว่า “...ช่วยส่งหนังสือที่เกี่ยวกับทฤษฎีฟิสิกส์ และดาราศาสตร์ที่น่าสนใจที่อยู่ในเอโดะไม่ว่าจะเป็นภาษาจีนหรือภาษาตะวันตกก็ได้ไปให้

ข้าพเจ้าสักเล่มนึงได้หรือไม่ และข้าพเจ้าก็มีความสนใจอย่างยิ่งที่จะได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับลัทธิการพิมพ์ที่ท่านบอกว่าท่านได้เขียน ... ” (Jansen, 1983, p. 46)

2. เรียนรู้ความเจริญของตะวันตกด้วยการส่งคนไปต่างประเทศ (ค.ศ. 1853-1868)

การเข้ามาของ “กองเรือดำ” (The Black Ships) ตามมาด้วยการลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพและไมตรีกับพลเรือจัตวา แมทธิว ซี. เพอร์รี จากสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 1854 ถือเป็นการสิ้นสุดนโยบายปิดประเทศอย่างเป็นทางการของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นกลับมาเปิดท่าเรือติดต่อกับต่างประเทศ ช่วงเวลานี้ถือเป็นตอนปลายยุคเอโดะ หรือช่วงสุดท้ายของรัฐบาลโชกุนที่มักจะเรียกว่า Bakumatsu (幕末) ในช่วงเวลาดังกล่าวไม่เพียงแต่เปิดประเทศ แต่เป็นช่วงเวลาญี่ปุ่นได้เรียนรู้และเห็นความทันสมัยและพลังอำนาจของตะวันตก ด้วยเหตุนี้รัฐบาลโชกุนถือเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาประเทศให้ทันสมัยตามแบบประเทศตะวันตก ด้วยการส่งคนไปยังแหล่งความเจริญและทันสมัยที่ประเทศตะวันตกและยุโรป โดยมีคณะบุคคลที่มีโอกาสออกไปหาความรู้และความทันสมัย 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มของรัฐบาล

ตามระเบียบที่กำหนดไว้ แม้ว่ารัฐบาลจะลงนามในสนธิสัญญากับสหรัฐเพื่อเปิดประเทศแล้ว แต่การเดินทางไปต่างประเทศก็ยังไม่สามารถทำได้ อย่างเสรี จนเมื่อรัฐบาลได้รับการรับรองใน Tariff Revision Treaty and Convention เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน ค.ศ. 1866 ประชาชนชาวญี่ปุ่นจึงมีสิทธิออกเดินทางไปต่างประเทศได้ (Ericson, 1979, p. 383) อย่างไรก็ตามเมื่อพลเรือจัตวา แมทธิว ซี. เพอร์รี เข้ามาพร้อมกับกองเรือนั้น รัฐบาลโชกุนได้วางแผนอย่างเร่งด่วนแล้วว่า จะส่งนักเรียนไปเรียนรู้ความเจริญและเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตก รัฐบาลจึงเริ่มดำเนินการส่งคนเดินทางไปต่างประเทศตั้งแต่ ค.ศ. 1860 ในช่วง 6 ปีก่อนที่จะได้รับการรับรองใน Tariff Revision Treaty and Convention

2) กลุ่มของผู้นำแคว้น

ในช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นกำลังหาทางที่จะทำให้ประเทศก้าวสู่ระดับโลกด้วยการเรียนรู้เกี่ยวกับตะวันตกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากคณะทูตและตัวแทนที่รัฐบาลโชกุนส่งไปแล้ว ยังมีกลุ่มนักศึกษาที่ผู้นำจากบางแคว้นลักลอบส่งไปศึกษาด้วย แคว้นสำคัญที่ส่งคนออกไปศึกษาในระยะแรกได้แก่ แคว้น Choshu และแคว้น Satsuma

ตารางที่ 1 ข้อมูลโดยสรุป-คณะบุคคลที่รัฐบาลและผู้นำแคว้นส่งไปต่างประเทศในช่วง 10 ปีแรก นับแต่เปิดประเทศ

คณะบุคคล ประเทศจุดหมาย	ปีที่เดินทาง จำนวนคน	ภารกิจและจุดมุ่งหมาย ในการเดินทาง	ผลจากการเดินทาง
กลุ่มของรัฐบาล			
คณะทูตชุดแรก เดินทางไป สหรัฐอเมริกา (วอชิงตัน ดี ซี)	- ค.ศ. 1860 - 77 คน	- เพื่อให้สัตยาบันสนธิสัญญา พาณิชย์ ฉบับแฮร์ริส (The Harris Commercial)	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับตะวันตก - ช่วยให้ญี่ปุ่นมีเจ้าหน้าที่ที่คุ้นเคยกับภาษาและ อารยธรรมตะวันตก - เริ่มต้นเคยกับการส่งผู้แทน/ใช้ผู้แทนเป็น เครื่องมือในนโยบายต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง
คณะทูตชุดแรก เดินทางไปยุโรป	- ค.ศ. 1862 - 38 คน	- เพื่อศึกษาความเจริญของ ประเทศตะวันตก เจรจาเกี่ยวกับการ การค้าและการเปิดเมืองท่า เพื่อการค้าของต่างชาติ - เจรจาการค้ากับหลายประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ ปรัสเซีย รัสเซีย และโปรตุเกส	- ประสบความสำเร็จทางด้านศึกษาความเจริญ ของประเทศตะวันตกมากกว่าเรื่องการเจรจา เรื่องการค้า - Fukuzawa Yukichi ได้เขียนบันทึก เล่า ประสบการณ์ สะท้อนให้เห็นความก้าวหน้า และความสำเร็จของสถาบันทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของโลกตะวันตก ตัวอย่างหนังสือเล่มสำคัญคือ Seiyō Jijō (西洋事情 Conditions in the West) เป็นหนังสือ ชุดจำนวน 10 เล่ม ตีพิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 1866 ได้รับการตอบรับจากสังคมเป็นอย่างดี ขายได้ หลายแสนเล่ม ส่งผลให้ผู้คนได้รับรู้ความเป็นไป และความเจริญของซีกโลกตะวันตก
คณะนักเรียน ชุดแรก เดินทางไปยุโรป (เนเธอร์แลนด์)	- ค.ศ. 1862 - 16 คน	- ศึกษาวิชาต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยี กองทัพเรือ สังคมศาสตร์การแพทย์ และวิชาอื่น ๆ โดยบุคคลใน คณะนี้เมื่อสำเร็จการศึกษาเดินทาง กลับประเทศ ต่อมาในสมัย เมจิได้มีบทบาทสำคัญในการทำ ประโยชน์ให้แก่ประเทศ	- บุคคลในคณะได้เรียนรู้วิทยาการตะวันตกตาม สาขาวิชาต่าง ๆ - บุคคลในคณะบางคนมีบทบาทสำคัญ ในสมัย เมจิ เช่น Enomoto Takeaki (ค.ศ. 1836- 1908) หนึ่งในผู้ก่อตั้งกองทัพเรือ Akamatsu Noriyoshi (ค.ศ. 1841-1897) บิดาของการต่อเรือ ของญี่ปุ่น

ตารางที่ 1 ข้อมูลโดยสรุป-คณะบุคคลที่รัฐบาลและผู้นำแคว้นส่งไปต่างประเทศในช่วง 10 ปีแรก นับแต่เปิดประเทศ (ต่อ)

คณะบุคคล ประเทศจุดหมาย	ปีที่เดินทาง จำนวนคน	ภารกิจและจุดมุ่งหมาย ในการเดินทาง	ผลจากการเดินทาง
กลุ่มของผู้นำแคว้น			
คณะนักเรียน จากแคว้น Choshu ไปอังกฤษ	- ค.ศ. 1863 - 5 คน	- เพื่อศึกษาวิทยาการและ ความเจริญของชาติตะวันตก - ศึกษาที่ University College London	- บุคคลทั้ง 5 ได้เรียนรู้วิชาการและความเจริญ ก้าวหน้าของประเทศตะวันตก และมีบทบาท ในการดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในสมัยเมจิ คือ 1. Ito Hirobumi ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนแรกของญี่ปุ่น ค.ศ. 1885 2. Inoue Kaoru ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการต่างประเทศคนแรก ค.ศ. 1885 3. Endo Kinsuke ดำรงตำแหน่งหัวหน้า โรงงานชาปอนด์แห่งญี่ปุ่น (ค.ศ. 1881- 1883) 4. Yamao Yazo ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงโยธาธิการ (ค.ศ. 1880-1881) และก่อตั้งคณะวิศวกรรม มหาวิทยาลัย โตเกียว (ค.ศ.1877) 5. Inoue Masaru ผู้อำนวยการคณะกรรมการ การรถไฟ (ค.ศ. 1871) มีบทบาทช่วยวาง เส้นทางรถไฟสายสำคัญ ๆ ของญี่ปุ่น
คณะนักเรียน จากแคว้น Satsuma ไปอังกฤษ	- ค.ศ. 1865 - 19 คน	- เพื่อศึกษาวิทยาการและ ความเจริญของชาติตะวันตก - ศึกษาที่ University College London	- คณะได้เรียนรู้วิชาการและ ความเจริญก้าวหน้า ของประเทศตะวันตก - กลับมาทำประโยชน์ให้แก่แคว้น (ฮัน) และบางคน มีบทบาทโดยดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในสมัย เมจิ เช่น Terashima Munenori รัฐมนตรี ว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (ค.ศ. 1873) เป็นนักการทูตและนักการเมืองอาวุโสะ Mori Arinori ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการคนแรกของญี่ปุ่น (ค.ศ. 1885) มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงระบบ การศึกษาของญี่ปุ่นให้ทันสมัย

ที่มา: Duke (2009), Ericson (1979), Kagoshima Prefecture Tourism Federation (2022), Library of Congress (2018), Satsuma Students Museum (2022)

จากข้อมูลในตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นอกจากความสนใจใฝ่รู้และการสร้างผลงานของกลุ่มล่ามและนักวิชาการด้านดัตช์ศึกษาที่กล่าวแล้ว ในกลุ่มของผู้ที่มีโอกาสเดินทางไปต่างประเทศก็มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ จากโลกตะวันตก ดังจะเห็นว่าในช่วงเวลา 10 ปีแรกหลังจากญี่ปุ่นเปิดประเทศญี่ปุ่นส่งคนไปต่างประเทศจำนวน 155 คน ซึ่งน่าจะถือได้ว่าเป็นจำนวนมากและเป็นวิธีการที่ทันสมัยสำหรับยุคที่การเดินทางยังไม่สะดวก ถือเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของผู้คนในสังคมที่เริ่มหันไปสนใจวิทยาการและความก้าวหน้าของโลกตะวันตก และด้วยคุณสมบัติพิเศษของคนญี่ปุ่นที่ใฝ่รู้ มีมานะอดทน และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน คนญี่ปุ่นจึงมีโอกาสรับรู้วิทยาการที่ทันสมัย และทันต่อสถานการณ์โลกได้เร็ว เช่น กรณีเมื่อ Fukuzawa Yukichi เดินทางกลับถึงประเทศได้เขียนและตีพิมพ์หนังสือ Seiyo Jijo เพื่อบอกเล่าประสบการณ์ ความก้าวหน้าทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของโลกตะวันตก และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากคนในสังคม หนังสือสามารถขายได้เป็นจำนวนมาก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่สะท้อนถึงความสนใจแสวงหาความรู้ของผู้เขียน แต่ยังแสดงให้เห็นถึงความสนใจใฝ่รู้สิ่งใหม่จากโลกตะวันตกของคนในสังคมญี่ปุ่น ณ เวลานั้นด้วย หรือกรณีของกลุ่มนักศึกษาที่ได้รับการคัดเลือกส่งไปศึกษาต่อในต่างประเทศ มีความมุ่งมั่น พยายามศึกษา ต่อสู้กับการถูกกลั่นแกล้ง และปรับตัวกับสิ่งที่ไม่เคยพบเจอมาก่อน เพื่อประโยชน์ของแคว้นและเจ้านาย ดังตัวอย่างจากบันทึกเรื่องราวของนักศึกษาจากแคว้น Satsuma เล่าไว้ว่า Tomoatsu Godai ใช้น้ำจากโอซากะโครกล้างหน้าเนื่องจากเข้าใจผิดว่าเครื่องปั้นดินเผาที่มีน้ำไหลนั้นเป็นอ่างล้างหน้าแบบตะวันตก เพราะไม่เคยเห็นห้องน้ำที่สวยงามเช่นนี้มาก่อน หรือ Hatakeyama Yoshinari เขียนบทกวีบอกถึงความในใจว่า “ฉันจะทนทนต่อการลาจากครั้งสุดท้ายในวันนี้ได้อย่างไร รู้แต่เพียงว่าจะต้องยืนหยัด

ต่อการเดินทางนี้ให้ได้เพื่อนายของฉัน” (Satsuma Students Museum, 2022) และด้วยความใฝ่รู้รักถิ่นฐานบ้านเกิดซึ่งเป็นคุณสมบัติเฉพาะของคนญี่ปุ่น ทำให้นักศึกษาหลายคนสามารถเก็บเกี่ยวความรู้ประสบการณ์ที่ทันสมัยจากประเทศตะวันตกกลับมาทำประโยชน์ให้กับบ้านเมือง และดำรงตำแหน่งที่มีบทบาทสำคัญ ๆ ในการพัฒนาประเทศสมัยเมจิ ดังรายชื่อส่วนหนึ่งในตารางข้างต้น

บทสรุป

หากพิจารณาความทันสมัยของญี่ปุ่นในความหมายกว้างตามแนวทางของนักวิชาการที่เสนอว่าความทันสมัยคือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งทำให้ประเพณีความ เป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้น จากข้อมูลที่ประมวลได้ในบทความนี้ชี้ให้เห็นว่า ญี่ปุ่นเป็นชาติที่สร้างความทันสมัย ด้วยการรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามา ทำให้เกิดสิ่งใหม่ในสังคมด้วยแนวทางเฉพาะของตนเองแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ

ช่วงแรก ญี่ปุ่นสมัยโบราณ-ญี่ปุ่นปิดประเทศ ความเปลี่ยนแปลงและสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นมาจากการที่ญี่ปุ่นเลือกรับวัฒนธรรมจากจีน ทั้งที่รับโดยตรงหรือรับผ่านจากเกาหลี และปรับเปลี่ยนสิ่งที่รับมานั้นให้เป็นประโยชน์สอดคล้องกับวัฒนธรรมความเชื่อดั้งเดิมของตน กลายเป็นสิ่งใหม่ที่มีรูปแบบเฉพาะของญี่ปุ่น ในที่สุด ที่สำคัญคือ ตัวอักษร แนวคิดและความเชื่อจากลัทธิขงจื้อและศาสนาพุทธ ซึ่งได้กลายเป็นรากฐานที่สำคัญของความเป็นชาติญี่ปุ่นในเวลาต่อมา การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมจากภายนอกให้เป็นรูปแบบเฉพาะของตนเองถือเป็นลักษณะพิเศษของญี่ปุ่น นักวิชาการจีนได้กล่าวถึงเฉพาะด้านนี้ของญี่ปุ่นไว้ว่า “เป็นที่ทราบกันดีว่า ญี่ปุ่นรับวัฒนธรรมจีนเข้ามา อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ศตวรรษที่ 7 ถึงศตวรรษที่ 9 แต่วัฒนธรรมญี่ปุ่นกับวัฒนธรรมจีนมีลักษณะที่แตกต่างกัน ชาวญี่ปุ่นมีหลักการคัดเลือกและมีความสามารถในการผสมผสานวัฒนธรรมจากต่างประเทศกับวัฒนธรรมพื้นเมือง

ของญี่ปุ่นเพื่อสร้างวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างยอดเยี่ยม” (Yung, 2008, p. 16)

ช่วงที่ 2 ญี่ปุ่นปิดประเทศ-สิ้นสุดสมัยเอโดะ ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นยุคสมัยที่อิทธิพลของชาติตะวันตก ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น หลายชาติได้เข้ามาติดต่อและ แผลอิทธิพลเข้ามายังญี่ปุ่น และเพื่อความปลอดภัย ญี่ปุ่นใช้นโยบายปิดประเทศ แต่อย่างไรก็ตามญี่ปุ่น ไม่ได้ปิดโอกาสการเรียนรู้ของตนเองด้วยวิธีของ ผู้รู้ ชอบแสวงหาความก้าวหน้า มีมานะอดทน สำนักรับผิดชอบต่อหน้าที่และผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยเฉพาะในแบบฉบับของคนญี่ปุ่นที่ ทำให้ญี่ปุ่นมีความก้าวหน้าได้เร็ว (Lin, 2003) ผู้คนใน เวลานั้นให้ความสนใจเรียนรู้วัฒนธรรมและวิทยาการ จากชาติตะวันตก ทั้งในประเทศที่เรียนรู้ผ่าน “ดัตช์ ศึกษา” และการออกเดินทางไปหาประสบการณ์และ ศึกษาในต่างประเทศ ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นทำให้ ญี่ปุ่นมีตำราวิทยาการที่แปลเป็นภาษาญี่ปุ่น สามารถ รับรู้ความเคลื่อนไหวสถานการณ์โลกในขณะนั้นมี กำลังคนที่มีความรู้และประสบการณ์โดยตรงจาก

ต่างประเทศ ซึ่งเป็นกำลังที่สำคัญของชาติในเวลา ต่อมา ถือเป็นความเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัยทาง วิทยาการและโลกทัศน์ของญี่ปุ่น

การสร้างความทันสมัยด้วยการปรับเปลี่ยน วัฒนธรรมในรูปแบบเฉพาะของตนเองในช่วงแรก รวมทั้งความรู้และโลกทัศน์ใหม่ในช่วงที่ 2 ทำให้ ญี่ปุ่นมีรูปแบบการปกครอง วัฒนธรรม ความเชื่อ และ วิทยาการที่เหมาะสมกับประเทศของตนเอง ทั้งหมด เป็นรากเหง้าสำคัญทำให้ญี่ปุ่นมีลักษณะพิเศษต่างจาก ประเทศอื่น ๆ ในเอเชีย และเป็นปัจจัยพื้นฐานส่วนหนึ่ง ที่ทำให้ญี่ปุ่นสามารถก้าวจากเกาะที่ยังไม่พัฒนากลาย เป็นประเทศที่ก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วในการปฏิรูป ประเทศสมัยเมจิ

อนึ่ง ชื่อเฉพาะในบทความฉบับนี้ ผู้เขียนใช้ วิธีเขียนตามสมัยนิยมของไทยสำหรับชื่อที่คนไทย ค้นเคย ส่วนชื่อที่ไม่เป็นที่คุ้นเคยใช้ทับศัพท์เป็นภาษา อังกฤษ (พร้อมกับภาษาญี่ปุ่นกำกับในบางคำ) เพื่อ ความสะดวกในการค้นหารายละเอียดเพิ่มเติม

References

- Ariga, K. (1964). Modernization and Tradition. *Departmental bulletin paper, Keio University Graduate School of Human Relations*, (4), 1-9. [in Japanese]
- Assumption University. (2022). *Philosophy of confucius*. <http://www.ci.au.edu/th/index.php/about/2015-08-24-11-58-20> [in Thai]
- Chokmukuda, W. (2013). *Japanese history* (3rd ed.). Gypsy Group Co Ltd. [in Thai]
- Duke, B. C. (2009). *The history of modern Japanese education: Constructing the national school system, 1872-1890*. Rutgers University Press.
- Embassy of Japan in Thailand. (2014). *Japanese history*. https://www.th.emb-japan.go.jp/itpr_th/history.html [in Thai]
- Ericson, M. D. (1979). The bakufu looks abroad. The 1865 mission to France. *Monumenta Nipponica*, 34(4), 383-407. <http://www.jstor.org/stable/2384102>
- Ikegami, A., & Kanada, H. (2012). *Digital daijisen*. Shogakukan. <https://dictionary.goo.ne.jp/word/%E8%BF%91%E4%BB%A3%E5%8C%96/#jn-59471> [in Japanese]
- Jansen, M. B. (1983). *Japan and its world* [Japan and its world]. Kledthai Publishing. [in Thai]

- Kagoshima Prefecture Kagoshima Prefecture Tourism Federation. (2022). *Statue of satsuma young group*. <https://www.kagoshima-kankou.com/guide/11361> [in Japanese]
- Kamontrakun, W. (1994). *Enjoy Japanese*. Nanmeebooks Co., Ltd. [in Thai]
- Kanjanomai, P. (1991). Knowledge of Japanese history (Japanese Nation Building with Buddhist, Shinto and Confucian Ideologies). *Thai-Japanese Studies*, 8(2), 32-51. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/japanese/article/view/52296/43372> [in Thai]
- Kanjanomai, P. (1990). Transformation of confucianism into Japanese confucianism. *Thammasat Journal of Japanese Studies*, 7(2), 94-106. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/japanese/article/view/52397/43456> [in Thai]
- Library of Congress. (2018). *Students studying in the Netherlands at the end of the edo period*. <https://www.wdl.org/en/item/7379/>
- Lin, S. (2003). *Why is China following Japan?* <https://www.rieti.go.jp/users/china-tr/jp/030616nty.html> [in Japanese]
- Methapisit, T. (2019). *Japanese linguistics*. Phimdee Co., Ltd. [in Thai]
- Morioka, K., & Tokugawa, M. (2012). *Japanese dictionary* (3rd ed.). Shueisha. [in Japanese]
- National Diet Library. (2009). *Japan-Netherlands exchange in the edo period*. https://www.ndl.go.jp/nichiran/e/s2/s2_2.html
- Saito, H., & Lee, E., (2013). *Chronicles of Japan [Chronicles of Japan]* (2nd ed.). Sri Panya. [in Thai]
- Satsuma Students Museum. (2022). *The History of the satsuma students*. <http://ssmuseum.jp/contents/en/history/>
- Silapawattanatham. (2021). *Sima Qian: Chinese historian who recorded 3000 years of China's history, castrated as a eunuch*. https://www.silpa-mag.com/history/article_60927 [in Thai]
- Varasir, P. (2021). Roles of the Dutch in Japan during the period of isolation (1639-1853). *Humanities & Social Sciences*, 38(1), 221-243. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/HUSO/article/view/242663/167056> [in Thai]
- Wat Nyanavesakavan. (2007-2021). *Buddhism in Japan*. <https://www.watnyanaves.net/en/book-reading/289/4> [in Thai]
- Yamaguchi. (2022). *The roots of the imperial family*. Exploring the history of the Japanese and the emperor. <https://ka-ju.co.jp/column/roots-of-japanese-emperor/> [in Japanese]
- Yung, Y. (2008). *Chinese and Japanese-past, present, future*. https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=%E4%B8%AD%E5%9B%BD%E4%BA%BA%E3%81%A8%E6%97%A5%E6%9C%AC%E4%BA%BA-%E9%81%8E%E5%8E%BB%E3%83%BB%E7%8F%BE%E5%9C%A8%E3%83%BB%E6%9C%AA%E6%9D%A5&btnG= [in Japanese]

Name and Surname: Nongluk Limsiri

Highest Education: Master of Arts (Japanese Studies),
Ritsumeikan University, Kyoto, Japan

Affiliation: Faculty of Liberal Arts, Panyapiwat institute of
Management

Field of Expertise: Japanese History, Japanese-Thai Relations
during World War II, History of East Asia (China, Japan, Korea and
Taiwan, and Japanese Language and Japanese Traditions and
Culture